ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
IV/A-2-2.1. Dizi - Sayı: 24[b]

THE CENTENARY OF THE BALKAN WARS (1912-1913): CONTESTED STANCES

VOLUME II

100. YILINDA BALKAN SAVAŞLARI (1912-1913): İHTİLAFLI DURUŞLAR

CİLT II

Editör: Prof. Dr. Mustafa Türkeş

TÜRK TARİH KURUMU

ANKARA, 2014

The Centenary of the Balkan Wars (1912- 1913) : contested stances = 100. yılında Balkan Savaşları (1912- 1913) : ihtilaflı duruşlar / editör Mustafa Türkeş. — Ankara : Türk Tarih Kurumu, 2014.

2 c. (x, 650 s., ix, 654- 1276 s.) : resim (kimi renkli), tıpkıbasım , harita ; 24 cm. — (AKDTYK Türk Tarih Kurumu yayınları ; IV/A-2-2.1 Dizi – Sayı 24[a] , 24[b])

Bibliyografya var.
ISBN 978 - 975 - 16 - 2942 -5 (tk.)
ISBN 978 - 975 - 16 - 2943 -2 (1.c.)
ISBN 978 - 975 - 16 - 2945 -6 (2.c.)

1. Balkan Savaşları, 1912- 1913. I. E.a. : 100. Yılında Balkan Savaşları (1912- 1913) : ihtilaflı duruşlar. II.Türkeş, Mustafa, editör. III.Dizi.

956.101543

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun 13.03.2014 tarih ve 685/23 sayılı Yönetim Kurulu kararları gereği 1.000 adet basılmıştır.

ISBN 978 - 975 - 16 - 2942 - 5 (Tk)
ISBN 978 - 975 - 16 - 2945 - 6 (2.c.)

Raportör: Doç. Dr. Ayşe KAYAPINAR
Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ

Baskı:
Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sebze Bahçeleri Cad. (Büyük Sanayi 1. Cad.)
Arpacıoğlu İş Hanı No. 95/1 İskitler-Ankara
Tel: 0312 341 10 24 · Faks: 0312 341 30 50

PART 14: THE IMPACT OF THE BALKAN WARS ON THE EDUCATION SYSTEMS (BALKAN SAVAŞLARI'NIN EĞİTİM SİSTEMLERİNE ETKİSİ)

79. KOSOVA CUMHURİYETİ İLKÖĞRETİM OKULLARININ TARİH DERSİ MÜFREDATINDA VE DERS KİTAPLARINDA BALKAN SAVAŞLARI (THE BALKAN WARS IN REPUBLIC OF KOSOVO'S PRIMARY EDUCATION HISTORY COURSE CURRICULA AND TEXTBOOKS)

Bedrettin Koro *1119*

80. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN BALKAN SAVAŞLARI'YLA DEĞİŞEN İDEOLOJİSİ (THE CHANGING IDEOLOGY OF TURKISH EDUCATION SYSTEM AFTER THE BALKAN WARS)

Betül Batır *1135*

81. OSMANLI DEVLETİ'NDE BALKAN SAVAŞLARI'NIN GÖLGESİNDE ALFABE TARTIŞMALARI (DEBATES OVER ALPHABET IN THE OTTOMAN STATE IN THE SHADOW OF BALKAN WARS)

Fahri Kılıç *1149*

82. YUNANİSTAN'DA TARİH OKUL KİTAPLARINDA BALKAN SAVAŞLARI (THE BALKAN WARS IN THE GREEK HISTORY COURSE BOOKS)

İbrahim Kelağa Ahmet *1159*

83. *TERBİYE VE OYUN* MECMUASINDA BALKANLARDAN YANSIMALAR (REFLECTIONS FROM THE BALKANS IN THE JOURNAL OF *TERBIYE* (*EDUCATION*) *AND OYUN* (*GAME*))

Makbule Sarıkaya *1185*

84. BİRİNCİ BALKAN SAVAŞI'NIN DEĞERBİLİMSEL PROJEKSİYONLARI: BULGAR BİLİM VE DERS KİTAPLARI (AXIOLOGICAL PROJECTIONS OF THE FIRST BALKAN WAR: THE BULGARIAN SCIENTIFIC LITERATURE AND EDUCATIONAL BOOKS)

Mümün İsov *1201*

PART 15: REFLECTIONS OF THE BALKAN WARS ON ARTS AND MUSIC (BALKAN SAVAŞLARI'NIN SANAT VE MÜZİĞE YANSIMASI)

85. BALKAN HARBİ'NİN TOPLUMSAL-SİYASAL VE EKONOMİK ETKİLERİ (SOCIAL, POLITICAL AND ECONOMIC IMPACTS OF THE BALKAN WARS)

Sacit Kutlu *1221*

86. THE BALKAN WARS IN THE BULGARIAN ART: ARTISTS AND PAINTINGS (BULGAR SANATINDA BALKAN SAVAŞLARI: RESSAMLAR VE RESİMLER)

Voin Bojinov *1233*

87. BALKAN SAVAŞLARI, GÖÇ VE SEVDALİNKA (THE BALKAN WARS, MIGRATION AND SEVDALINKA)

Sibel Akova *1243*

SONUÇ (CONCLUSION)
Mustafa Türkeş *1255*

GENİŞLETİLMİŞ KAYNAKÇA (EXTENDED BIBLIOGRAPHY) 1259

82. YUNANİSTAN'DA TARİH OKUL KİTAPLARINDA BALKAN SAVAŞLARI
(THE BALKAN WARS IN THE GREEK HISTORY COURSE BOOKS)

İbrahim Kelağa Ahmet*

Abstract

In the Greek education system, total compulsory schooling is 9 years, 6 years for primary school and 3 years in secondary school. High school education lasts 3 years, as well. History course is given both in primary and secondary education as one of the basic courses. In the primary school, history education begins in the third year. The distribution of topics among classes are as follows: "From Mythology to History" in the third year, "Ancient History" in the fourth year, "Byzantine History" in the fifth year, "Modern and Contemporary History in the sixth year. The education of mythology is limited to the primary school and this ordering of topics in the history books does not change in the secondary and high schools. Thus, Balkan Wars, which is the topic of this presentation, is in the syllabus of the sixth year of primary school, third year of secondary school and third year of high school. In this study, the way in which Balkan Wars are handled (partial, neutral, prejudiced etc.) will be focused upon. In addition to the analysis of language in the course books, interesting accompanying illustrations will be used and evaluated. In the Greek education system, course books are monotype and distributed free of charge. These books are the source of the presentation. However, one point should be highlighted. For the primary school level, sixth year's book will be used. However, for the analysis of the secondary school course books, two sources will be used. These are the one which is used in the third class of the secondary Greek state schools and the one which is used in the secondary third class in the bilingual minority schools in the Western Thrace. As to the third class high school, the course books differ according to the characteristic of the high school (normal, science, multi-program high schools). That's why, these course books will be evaluated separately in terms of Balkan Wars and if there is a difference among them in their approach and style, it will be indicated. Furthermore, through Greek course books, the point of view of Greece to the Balkan Wars will be tried to be presented. Common expressions and concepts which show this point of view will be underlined.

Giriş

Yunan eğitim sisteminde 6-15 yaş arası çocukları kapsayan zorunlu eğitim 9 yıldır ancak; zorunlu eğitimde ilkokul (dimotiko) 6 yıl ve ortaokul (gymnasio) 3 yıl olmak üzere iki kademe söz konusudur. İsteğe bağlı lise eğitimi ise 3 yıldır. Tarih dersi gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde temel derslerden biridir ve zorunlu ders olarak okutulmaktadır. İlkokulda tarih eğitimi 3. sınıfta başlar ve tarih ders kitaplarında konu dağılımı *"Mitolojiden Tarihe"* (3. sınıf), *"Eskiçağ Tarihi"* (4. sınıf), *"Bizans Tarihi"* (5.sınıf), *"Yeniçağ ve Günümüz Dünyası Tarihi* (6. sınıf) şeklindedir. Tarih ders kitaplarındaki bu konu sıralaması büyük ölçüde ortaokul ve lisede de değişmez. Buna göre ortaokulda 1. sınıfta *"Eskiçağ Tarihi"*, 2. sınıfta *"Ortaçağ ve Yeniçağ Tarihi"*, 3. sınıfta ise *"Yeniçağ ve Yakınçağ Tarihi"* okutulmaktadır. Lisede 1. sınıfta *"Antik Dünya Tarihi"*, 2. sınıfta *"Ortaçağ ve Yeniçağ Dünyası Tarihi (565-1815)"*, 3. sınıfta ise *"Yakınçağ ve Günümüz Dünyası Tarihi (1815'ten Günümüze)"* okutulmaktadır. Bildirimizin konusu olan Balkan Savaşları bu genel tasnif içinde, ilkokul 6. sınıf, ortaokul 3. sınıf ve lise 3. sınıf müfredatında yer almaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü.

Yunan eğitim sisteminde ders kitapları tek tip olup ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bildirimizin kaynağını bu kitaplar oluşturmaktadır. İlkokul düzeyinde, çalışmamızın kaynağını ilkokul 6. sınıf tarih ders kitabı oluşturdu. Ortaokul düzeyinde 3. sınıfta devlet okulları ile Batı Trakya'da (Yunanca ve Türkçe eğitim veren ikidilli) azınlık okullarında farklı ders kitabı okutulduğu için iki ayrı kitap incelendi. Lise 3. sınıfta ise bir kitap incelendi. Lisenin izlediği programa göre (fen –edebiyat, genel lise, çok programlı lise, akşam lisesi) tarih dersi için ilave kitaplar okutulmakla birlikte, sözkonusu materyallerin konuları arasında Balkan Savaşları yer almadığı için bu kitaplar inceleme dışı tutuldu. Yunanistan'da ilköğretim ve ortaöğretimde okutulan eğitim materyallerinin neredeyse tamamı pdf dosyası olarak güncel haliyle Yunan Pedagoji Enstitüsü (Paidagogiko İnstitouto) web sitesinde (http://www.pi-schools.gr/) ve Yunanistan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı[1] web sitesinde (http://digitalschool.minedu.gov.gr/) erişime açıktır. Çalışmamıza kaynaklık eden eğitim materyallerine erişim buradan sağlanmıştır. Kitaplar tekrarlardan kaçınmak için: ilkokul 6. sınıf tarih kitabı [İ6], devlet ortaokulları 3. sınıf tarih kitabı [DO3], Batı Trakya'daki Türk azınlık ortaokulları 3. sınıf tarih kitabı [AO3], lise 3. sınıf tarih kitabı [L3] şeklinde kodlandı. Çalışmamız sırasında tarih ders kitapları genel bir çerçeve içinde değil de tek tek ele alındı. Kitaplarda yer alan görsel malzeme de bildiri metninin sonunda ilgili sınıflar için ayrı ayrı verildi. Böylece Balkan Savaşları konusunun Yunan eğitim sisteminde tarih müfredatı içinde ne şekilde anlatıldığını sınıf bazında değerlendirme fırsatı bulacağız.

İlkokul 6. Sınıf Tarih Kitabı[2] (İ6)

Beş ünite ve 234 sayfadan oluşan "*Yeniçağ ve Günümüz Dünyası Tarihi*" adını taşıyan kitabın[3] 5.

[1] Yunanistan'da 2012 yılında yapılan genel seçimlerin ardından bakanlığın tam adı: Eğitim, Din İşleri, Kültür ve Spor Bakanlığı olarak değiştirilmiştir.

[2] İncelediğimiz ilkokul 6. sınıf tarih kitabı 2012-2013 eğitim yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır. Bir önceki ders kitabı Yunanistan'da çok geniş çaplı bir tartışmanın konusu olmuş ve Yunan kamuoyunu ve basınını uzun süre meşgul ederek ulusçuluk-kimlik ve tarihyazımı tartışması yapılmasına neden olmuştur. Olay tarih yazmanın ne kadar hassas bir konu olduğunu ve toplumsal duyarlılıkların yanı sıra kolektif hafızanın bazen yaşanmış tarihsel olaylara farklı bir gözle yaklaşmaya her zaman hazır olmadığını göstermesi açısından belki de örnek bir vaka özelliği taşıdığı için burada ele alınmıştır. Olay şöyle gelişmiştir: 2007 yılına kadar ilkokul 6. sınıfta 1989 yılında yazılmış olan tarih kitabı okutulmaktaydı. Eğitim Bakanlığı kitabı yenilemek için ihale açar ve Selanik Üniversitesinden tarihçi Maria Repousi'nin sorumluluğunda kendisi de dâhil dört kişilik bir ekip yeni bir ders kitabı hazırlar ve 2007 başlarında kitabın yazımı tamamlanır. Ancak basım öncesi taslak metin bir şekilde sızdırılır. Metni okuyan milliyetçi duyarlılıkları yüksek bir öğretmen özellikle Yunan ordusunun 1922 yazında İzmir'den çekilişi ve Türk ordusunun İzmir'e girişinin ardından kordonda yaşanan olayları anlatırken kitabın: "27 Ağustos (9 Eylül) 1922'de Türk ordusu İzmir'e giriyor. Yunanistan'a kaçmak için limanda gemilere binmeye çalışan binlerce Yunan (Rum) izdiham oluşturuyor" şeklindeki ifadesine takılır ve kısa süre içinde konu internet aracılığıyla sanal ortamda çok geniş bir kesime duyurulur. Kilisenin de dâhil olduğu milliyetçi çevreler, halkın tarihinin ve kimliğinin elinden alınmaya çalışıldığını iddia ederek kitaba tepki gösterir. Bakanlık bu durum karşısında (aslında bu konuda yetkili olmayan) Atina Akademisinden kitapla ilgili görüş sorar. Akademi kitapta hatalar bulunduğunu rapor eder. Ardından kitap Türkiye'deki Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının işlevini gören Pedagoji Enstitüsünün takdirine sunulur. Enstitünün olur vermesi üzerine kitap nihai onay öncesi deneme amaçlı 2007-2008 eğitim yılında okullara dağıtılır. Bu arada kitaba yönelik tepkiler gündemi işgal etmeyi sürdürür. Bakanlık toplumsal baskıyı hafifletmek için yazarlardan kitabın tepki çeken bölümlerini düzeltilmelerini ister. 16 Eylül 2007 tarihinde yapılan genel seçimlerde Eğitim Bakanı bu olay nedeniyle Meclisteki sandalyesini kaybeder. Ardından Pedagoji Enstitüsü kitapta yazar tarafından yapılan düzeltmelerin tatmin edici olmadığını belirtir. Yeni Eğitim Bakanı (bir önceki meslektaşı ile aynı partiye yani muhafazakâr -merkez sağ Yeni Demokrasi Partisine mensup olmasına rağmen) kitabı toplatma kararı alır ve 1989 yılında yazılmış olan eski yani bir önceki ders kitabının dağıtımı yapılır. Yazar Maria Repousi gelişmeler karşısında yaptığı değerlendirmede kitabın "etnik ben" ve "etnik öteki" ile ilgili bazı stereotipleri aşmayı denediğini ancak halkın tarihinin ve kimliğinin elinden alınmaya çalışıldığı yönünde fanatize edilmesi sonucu oluşan siyasi baskı nedeniyle kitabın yasaklı duruma geldiğini ileri sürmektedir (bu bilgiler yazarla yapılan bir televizyon söyleşisinin kayıtlarının tarafımızdan çözümlenmesi sonucu elde edilmiştir: http://folders.skai.gr/main/theme?id=17&locale=el [Erişim tarihi 10.03.2013]). Tartışmalı kitap internet ortamında erişime açıktır http://www.free-ebooks.gr/gre/ebook/2001- Erişim tarihi 20.03.2013).

[3] Koliopoulos, I.,Mihailidis, I., Kallianiotis, A., Minaogou, "İ., İstoria VI. Dimotikou, İstoria Neoterou kai

Ünitesi *"20. yüzyılda Yunanistan"* başlığını taşımaktadır ve Balkan Savaşlarına bu ünite içinde dört sayfa ayrılmıştır (İ6 s. 186-189). Balkan Savaşlarının yer aldığı bölümün ilk sayfasında Balkan Savaşlarının askeri harekâtlarını gösteren bir harita, Yunan kralı I. Yeorgios'un Osmanlı İmparatorluğuna savaş ilanı sayılan kendi imzası ile Başbakan Venizelos ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarını taşıyan 5 Ekim 1912 tarihli halka mesajı özgün haliyle daktilo metni olarak yer almaktadır. Yunan kralı savaşın gerekçelerini halka seslenişinde şöyle açıklamaktadır:

HALKIMA

Türk boyunduruğu altındaki Hıristiyanların insan haklarını elde etme ve bunları teminat altına almaya yönelik barış çabalarının başarısızlığa uğramasının ardından Aziz vatana, esaret altındaki kardeşlerimize ve insanlığa karşı olan kutsal yükümlülükler, onların bunca yüzyıldan beri maruz kaldıkları sıkıntıları silah yoluyla sona erdirmeyi devlete dayatmaktadır.

Yunanistan, aynı duygularla hareket eden ve kendileriyle ortak yükümlülükler çerçevesinde bağlantı içinde olduğu müttefikleriyle birlikte tam teçhizatlı bir şekilde silahlanmış olarak, müstebit bir idarenin baskısı altında olan Doğu'nun (Anadolu'nun) halklarının hürriyet ve adalet yolundaki kutsal mücadelesini üstlenmektedir.

Ordumuz karada ve denizde, Ulusa ve Hıristiyanlık alemine ve ulusun milli geleneklerine yönelik görevinin bilincinde olarak ve onun manevi değeri ve üstünlüğüyle gurur duyarak, baskı altında olanlara şerefli kanıyla özgürlüğü vermek için inançla bu mücadeleye girişmektedir.

Yunanistan, kardeş müttefik devletlerle birlikte ne pahasına olursa olsun, bu kutsal amacı gerçekleştirmeyi hedefleyecektir. Medeniyetin, haklılığı tartışılmaz bu mücadelesinde, Tanrının yardımını dileyerek, Yaşasın Yunanistan, Yaşasın Ulusumuz diye haykırıyoruz. (İ6 s.186).

Savaşın nedenlerinin açıklandığı ünitenin giriş bölümünde, Jön Türk hareketinin 1908 yılında, esaret altındaki Hıristiyan halklar nezdinde yarattığı beklentilerin kısa süre içinde boşa çıktığından söz edilmekte ve tüm tebaanın eşit olduğu yönünde yapılan resmi açıklamalara rağmen Osmanlı İmparatorluğunun, Hıristiyan nüfusuna yönelik ayrımcılığının sürdüğü, bu olumsuz gelişmeler karşısında Balkan devletlerinin gizli anlaşmalara yöneldikleri ve bunların Balkan Savaşlarına yol açtığı belirtilmektedir.

Kitapta Balkan Savaşları sırasında yaşanan muharebeler fazla ayrıntıya girilmeden bir sayfada anlatılmış. Ana hatlarıyla özetleyecek olursak, büyük devletlerin sınırların değişmesine karşı olmasına rağmen Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'ın, Osmanlı İmparatorluğunun Balkan yarımadasında sahip olduğu topraklar üzerinde hak iddia ederek Türklere karşı ittifak kurup savaş ilan ettikleri vurgulanmaktadır. Kitapta Yunanistan'ın, yeni top ve tüfeklerin yanı sıra mühimmat da sipariş ederek ordusunu önceden örgütleyip silahlandırdığı ve askerlerini eğittiğinden söz edilmektedir. Buradan Yunanistan'ın savaş çıkma ihtimalini ciddi bir olasılık olarak değerlendirdiği ve hazırlıklarına erken başladığı sonucunu çıkarabiliriz. Kitapta Yunan ordusunun gönüllülerle ve ülke dışından gelen Yunan dostu tabir edilen "Filellinlerle" takviye edildiğinden söz edilmektedir. Kitapta savaşın seyri yalın ve kısa bir şekilde anlatılmakta ve Yunan ordusunun gerek Makedonya gerekse Epir bölgesindeki başarıları sıralanmaktadır.

Kitapta Selanik için ayrı bir paragraf ayrılmış. Bulgarların Selanik'i ele geçirmemesi için Yunan ordusunun Başbakan Venizelos'un talimatıyla hemen Makedonya'nın başkentine yöneldiği ve kentin kurtarılmasında, Yunanların zaferiyle sonuçlanan Yenice muharebesinin (19-20 Ekim 1912) belirle-

Sygchronou Kosmou" (Atina 2012) digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/ ?course= DSDIM-F114&id=2449 (Erişim, 10. 03. 2013).

yici olduğu ve 26 Ekim (8 Kasım)[4] 1912 günü geç saatlerde Selanik kentinin Osmanlı kumandanı Hasan Tahsin Paşa'nın şehrin Yunanlara teslim protokolünü imzaladığı ve iki gün sonra da veliaht Konstantin'in ve Yunan ordu birliklerinin kente girdiği ve büyük bir coşkuyla karşılandığı belirtilmektedir.

"Balkan Savaşları" başlığı altında Yunan ordusunun Epir bölgesindeki başarılarından (örneğin kitabın deyişiyle Yanya'nın kurtarılmasından) ve Yunan donanmasının savaşın seyrinde oynadığı rolden de bahsedilerek, donanmanın amiral Pavlos Koundouriotis'in (1855-1935) komutasında Doğu Ege'deki pek çok adayı kurtardığı ve Anadolu'dan takviye güçlerin Balkanlara naklini engellediği yazılmaktadır (İ6 s.187).

Savaşın Büyük devletlerin araya girmesi sonucu 1913 yılı Mayıs ayında Londra'da imzalanan antlaşmayla son bulduğu belirtilerek savaş sonucunda Türkiye'nin yenildiği ve kesin olarak Balkanlardan çekildiği ve ayrıca Girit üzerindeki haklarından da vazgeçtiği kaydedilmektedir (İ6, s.187).

II. Balkan Savaşının çıkış sebebi, Balkan devletleri arasındaki sınır düzenlemelerine bağlanmakta ve Bulgaristan'ın elde ettiği topraklardan memnun kalmayarak eski müttefikleri Yunanistan ve Sırbistan'la çatıştığı ve Yunan ordusunun önemli zaferler elde ederek geriye kalan orta ve Doğu Makedonya'yı da ele geçirdiği not edilmektedir.

Kitapta Balkan Savaşlarının sonuçlarından bahsedilirken Yunanistan ile Bulgaristan sınırlarının Bükreş Antlaşmasıyla belirlendiği ve tüm Doğu Makedonya'nın Yunanistan'a, Batı Trakya'nın Bulgaristan'a verildiği, kuzey Epir'in (günümüzdeki güney Arnavutluk) ise büyük devletlerin ısrarı ile yeni kurulan Arnavutluk'a bırakıldığı ve Yunanistan açısından zaferle neticelenen savaş sonucunda, Yunan devletinin topraklarını iki katına çıkardığı ve ülke nüfusunun büyük artış kaydettiği ve Başbakan Venizelos ile başkumandan Konstantin arasındaki koordineli işbirliğinin meyvelerini verdiği vurgulanmaktadır.

Balkan Savaşlarının anlatıldığı ilkokul 6. sınıf tarih ders kitabının ilgili bölümünde biri Selanik'in diğeri de Yanya'nın "kurtarılmasını" konu alan iki hatırattan birer paragraflık bölüm "Kaynaklar anlatıyor" başlığı altında verilmektedir (İ6 s.188).

Balkan Savaşları ünitesinde sekiz adet görsel malzemeye yer verildiği görülmektedir (bkz. Ekler): Resim altı yazılarda şu bilgilere yer verilmektedir: 1) I. Balkan Savaşının ilan edildiği haberinin Skrip adlı Yunan gazetesinin manşetinden verilişi (gazete manşetinde sekiz sütuna büyük harflerle: "Tanrı ve vatan adına Yunanistan dün savaşı ilan etti. Müttefiklere kardeş selamı. Hıristiyan devletlerin kralları orduların başında" yazmaktadır). 2) Selanik Belediyesi Resim Galerisi koleksiyonundan alınmış bir sulu boya tabloda Hasan Tahsin Paşa Selanik'in teslim protokolünü imzalarken görülmektedir. 3) Atina'da bulunan Gennadeios Kütüphanesinden alınmış bir fotoğrafta Kral I. Yeorgios ve veliaht Konstantin at üzerinde Selanik'e girerken görülmekte. 4) Balkan Savaşlarından hemen sonra Yunanistan ve Balkanları gösteren renkli bir Balkan haritasına yer verilmiş ve Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan'ın Türkiye aleyhine ve Romanya'nın Bulgaristan aleyhine toprak kazanımları notu düşülmüş. Ayrıca yeni kurulan Arnavutluk devleti ve İtalyan işgali altındaki adalar gösterilmiş. 5) 1912 yılında Selanik'te bir hastane odasında yaralı bir asker ve hemşirenin görüntüsü. 6) Yanya'da Emin Ağa Hanı olarak bilinen mevkide Yanya kuşatmasını gösteren bir resimde Yunan topçusu görülmekte. 7) Askeri araçların Yanya'ya, kentin düşmesinin ardından girişini gösteren bir fotoğraf. 8) Yunan ordu birliklerini Midilli limanına çıkarma yaparken gösteren bir fotoğraf (aynı fotoğraf Azınlık ortaokulları 3. sınıf ders kitabında da yer aldığı için "Ekler" bölümünde bu okullara

[4] Yunanistan bugün kullanılan Gregoryen takvimine (Miladi) 1923 yılında geçmiştir. Bu tarihten önce yürürlükte olan Jülyen takvimi ise 13 gün geriden geliyordu. O nedenle olayların tarihlendirilmesi sırasından metinlerde iki ayrı tarih verilmektedir.

ait görsel malzemenin yer aldığı kısımda verilmiştir).

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse olayların anlatımı sırasında oldukça özenli bir dil kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kitabın ilkokul son sınıf öğrencilerine yönelik olması nedeniyle anlatımlarda fazla ayrıntıya girilmediği gözlenmektedir. Fakat tarihi olayların ne derece doğru ve tarafsız yansıtıldığı sorusu karşılaştırmalı bir çalışmanın konusu olabilir.

Devlet Ortaokulları 3. Sınıf Tarih Ders Kitabı (DO3)

Üç bölüm, 14 ünite ve toplam 187 sayfadan oluşan kitabın[5] "*Yeniçağ ve Yakınçağ Tarihi*" adını taşıyan 6. Ünitesi *"Goudi Hareketinden[6] (1909) Balkan Savaşları Sonuna Kadar (1913) Yunanistan"* başlığını taşımaktadır. Bu ünite içinde Balkan Savaşları'na iki sayfa ayrılmış (DO3. s. 85-86). Giriş kısmında savaşın nedeni olarak Jön Türklerin hâkim olmasından kısa süre sonra onların esas hedefinin Osmanlı Devletinin tamamen Türkleştirilmesi olduğunun anlaşılması ve bunun da Osmanlı İmparatorluğundaki farklı etnik kökene sahip tebaaya karşı baskı uygulanması anlamına gelmesi ve bu politikanın, Osmanlı devleti sınırları içinde yaşayan soydaşlarını sadece korumayı değil onların yaşadığı Osmanlı topraklarını da ele geçirmeyi amaçlayan komşu Balkan halklarının (Yunanlar, Bulgarlar, Sırplar) milli duygularını körüklemesi gösterilmektedir (DO3, s.85).

Kitapta Osmanlı İmparatorluğunun zayıf düştüğünü ve toprak bütünlüğünü koruyamaz hale geldiğini gösteren ve Balkan Savaşları öncesinde cereyan eden bir dizi olaydan söz edilerek dönemin güçlü devletlerinin başını çektiği bu müdahalelerin Balkan coğrafyasında durumu daha da karmaşık hale getirdiğinden söz edilmektedir. Örnek olarak Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğuna ekonomik olarak sızmış olması, İtalya'nın 1911 yılında Libya'daki Osmanlı topraklarına saldırması ve Mayıs 1912'de Oniki Adaları ele geçirmesi, Avusturya Macaristan'ın Bosna –Hersek'i 1908 yılında ilhak etmesi gösterilmekte ve bu gelişmelerin İngiltere, Fransa ve Rusya'nın çıkarlarına zarar verdiği iddia edilmektedir (DO3, s.84).

Dönemin Yunan Başbakanı Venizelos'un, Yunanistan'ı savaşa hazır olarak görmediği için Jön Türklerden kaynaklanan tahrikler karşısında ilk başta yatıştırıcı bir siyaset izlediği ancak 1911 baharından itibaren savaşın uzak olmadığını değerlendirerek Balkan ittifakı taktiğini benimsediği belirtilmektedir. Balkanlı müttefiklerin 1912 yılı Ekim ayı başlarında Sultandan Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Hıristiyan etnik unsurların haklarına saygı göstermesi ve bu yönde reformlara girişmesi taleplerinin karşılık bulmaması I. Balkan Savaşının bahanesi olarak gösterilmektedir (DO3, s.84).

Kitapta oldukça yalın bir üslupla Yunan, Bulgar ve Sırp ordularının başarıları ve ele geçirdikleri bölgeler sıralanmakta, özellikle Bulgarların İstanbul'a çok yakın bir mesafeye kadar ulaştıkları ve Batı Trakya'yı da kontrolleri altına aldıktan sonra Selanik'e doğru yöneldikleri anlatılmaktadır. Selanik'in teslim alınması sürecinde Venizelos ile Yunan ordusunun başkumandanı veliaht Konstantin arasında görüş ayrılığı yaşandığı ve Konsantin'in Selanik'e doğru harekete geçmesi yönündeki emre itiraz ettiği ancak daha sonra gereğini yaparak Yunan ordusunun 26 Ekim (8 Kasım) 1912 tarihinde kente girdiği belirtilmektedir (DO3, s. 86). Kitapta Selanik'in teslim alınması sürecinin nasıl gerçekleştiği konusuna dair bir bilgi verilmemektedir. Oysa ilkokul 6. sınıf tarih kitabında bu konuda daha fazla ayrıntıya yer verilmişti.

Yunan ordusunun Epir bölgesinde vilayet merkezi Yanya'yı zorlu bir kuşatmanın ardından (22

[5] Louvi, E., Ksirafas D. Hr., "Neoteri kai Sygchroni İstoria, III. Gymnasiou" (Atina 2008), http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/istoria_c/math/s_1-94.pdf (Erişim, 15.03.2013)

[6] 1909 yılında Goudi'de (Atina'nın bir semti) baş gösteren ve öncelikle Yunan silahlı kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması ve kamu yönetimi, eğitim ve adalet alından reformlar yapılarak ülkenin daha demokratik bir şekilde yönetilmesi talep eden askeri hareket.

Şubat/ 7 Mart 1913) ele geçirdiği ve bu sayede tüm Epir'in hâkimiyetinin güvence altına alındığı özellikle vurgulanmaktadır. Ayrıca Yunan donanmasının başarısına ve amiral Koundouriotis'in Doğu ve Kuzey Ege'de pek çok adayı kurtardığı, Türk donanmasını adeta Çanakkale boğazından dışarı çıkamaz hale getirdiği anlatılmaktadır (DO3 s.86).

Londra Antlaşmasının (17 Mayıs/30 Mayıs 1913) I. Balkan Savaşını resmen sona erdirdiğinden söz edilirken bunun sonucunda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa-Balkan topraklarının neredeyse tamamını terk etmek zorunda kaldığı hatırlatılmaktadır. Kitapta Yunan kralı I. Yeorgios'un Selanik'te suikast sonucu öldürülmesi olayına da yer verilmiş ve bunun arkasında, asla ispat edilememiş olmakla birlikte Almanya'nın olduğundan söz edilmekte ve neden olarak da Alman dostu olarak bilinen veliaht Konstantin'in tahta çıkmasının amaçlanmış olması gösterilmektedir (DO3 s. 86).

II. Balkan Savaşının nedeni, Londra Antlaşmasının arkasında çözüme ulaşmamış pek çok sorun bırakmış olmasına bağlanmakta ve örnek olarak da Yunan ordusunun kontrolünde olan ve üzerinde gerek Bulgaristan gerekse Sırbistan'ın hak iddia ettiği Makedonya'nın paylaşımı meselesi gösterilmekte ve kısaca savaşın sonuçları anlatılmakta ve Türklerin de bu arada Doğu Trakya'da Edirne'yi geri aldıkları belirtilmektedir.

Balkan Savaşlarının anlatıldığı ünitede iki kaynak metne yer verilmiş. Bunlardan ilki yukarıda ilkokul 6. sınıf kitabında gördüğümüz Yunan kralı I. Yeorgios'un Osmanlı İmparatorluğuna savaş ilanı ile ilgili halka mesajıdır, diğer metin ise Venizelos'un Balkan Savaşlarında elde edilen başarıdaki önemli rolünü irdelemektedir. Kitapta ilgili ünitede bir fotoğraf ve bir de resim olmak üzere iki görsel malzemeye de yer verildiğini görmekteyiz. Fotoğrafın altında "Balkan Savaşlarında Yunan süvarisi" yazısı yer almaktadır. Resim ise 3/16 Aralık 1912 tarihinde Türk ve Yunan donanmaları arasında geçen Elli (İmroz ya da Seddülbahir) Deniz Muharebesi ile ilgilidir. Resim altı yazıda bu deniz muharebesinin Balkan Savaşlarının en önemli deniz çatışmalarından biri olduğu notu yer almaktadır.

Türk Azınlık Ortaokulları 3. Sınıf Tarih Ders Kitabı (AO3)

Yunanistan'da Batı Trakya'da Gümülcine (Komotini) ve İskeçe'de (Ksanthi) bulunan ve Yunanca –Türkçe ikidilli eğitim veren Türk azınlık liselerinin, orta kısmında okutulan Yunanca ders kitapları önceleri Yunan devlet okullarındaki materyallerle aynı iken *"Müslüman Azınlık Çocuklarının Eğitim Projesi"*[7] adı altında yürütülen ve müfredatın sadece Yunanca ayağını daha işlevsel ve etkili kılmayı amaçlayan oldukça kapsamlı bir çalışmayla bu ders kitapları Türk azınlık mensubu öğrencilerin Yunancadaki yeterlilik düzeyleri de dikkate alınarak yeniden yazıldı. Bu nedenle azınlık ortaokullarında Yunanca okutulan diğer dersler gibi ortaokul 3. sınıf tarih ders kitabı[8] da kültürlerarası eğitim yaklaşımını kısmen de olsa gözeten farklı bir anlayışla hazırlanmış izlenimi vermektedir. Kitap 11 ünite ve 232 sayfadan oluşmakta, *"Yunanistan, Balkanlar, ve Osmanlı İmparatorluğu: Reformlar ve Savaşlar (1908-1923)"* başlığını taşıyan 8. Ünitede Balkan Savaşlarına üç sayfa ayrılmıştır (s.148-150).

Konuyu özetleyen giriş bölümünde, ders kitabına göre 1908-1912 döneminde Doğu Meselesi yeni bir boyut kazandı. Balkan devletleri birlikte hareket ederek Balkanlardaki Osmanlı toprakları üzerinde hak iddia etmek amacıyla ittifak kurdular ve I. Balkan Savaşı ile sınırlarını genişleterek milli emellerinin çoğunu gerçekleştirdiler. Balkan Savaşları sınırları değiştirdi ve Balkanlarda büyük göç dalgasına neden oldu (AO3 s.148).

I.Balkan Savaşı bir paragraf altında anlatılmaktadır. Balkan devletleri arasında kurulan ittifakın

[7] Proje ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: http://www.museduc.gr/tr/

[8] Avdela, E., Vasileiadou D., Petridis T., " Neoteri kai Sychroni İstoria, III. Gymnasiou" (Atina 2008), http://museduc.gr/docs/Istoria/C/145-162_C_GYM_KEF_08.pdf (Erişim, 05.04.2013).

amacının Osmanlı İmparatorluğundan toprak talebi olduğu yinelendikten sonra savaşın ilan edilmesinin ardından muharebelerin çok sert geçtiği ve Osmanlı İmparatorluğunun sürekli kaybettiği vurgusu yapılmaktadır. Ardından Yunan ordusunun Makedonya ve Epir'de pek çok bölgeyi bu arada Bulgarların da üzerinde hak iddia ettiği Selanik'i de ele geçirmeyi başardığı ve Yunan donanmasının ise Ege'de pek çok adaya ulaştığı ifade edilmektedir. Savaşın başlamasının ardından bir ay içinde Osmanlı İmparatorluğunun çatışmaların sona erdirilmesi için Büyük Güçlerden arabuluculuk yapmalarını talep ettiği iddia edilmektedir (AO3 s.148).

I.Balkan Savaşını sona erdiren Londra Antlaşmasının (Mayıs 1913) maddeleri arasında özellikle iki madde öne çıkmaktadır. Bunlara göre Osmanlı İmparatorluğu bugünkü Arnavutluk ve Doğu Trakya'nın küçük bir bölümü dışında Avrupa topraklarının tamamını Balkan devletlerine bırakıyordu ve Ege adaları, Aynaroz yarımadası ve Arnavutluk'un statüsü konusunu Büyük Güçler daha sonra karara bağlayacaktı (AO3 s.148).

II.Balkan Savaşı iki paragraf altında anlatılmaktadır. Burada Balkanlı müttefikler arasında rekabetin daha I.Balkan Savaşı sırasında ortaya çıktığı ve Yunanistan ile Bulgaristan'ın, Makedonya ve Trakya'da aynı bölgeler üzerinde hak iddia ettikleri, aynı şekilde Bulgaristan ve Sırbistan arasında da rekabet olduğu ve bunun sonucu Yunanistan ile Sırbistan'ın ayrı ittifak antlaşması yaptıkları kaydedilmektedir. Patlak veren II. Balkan Savaşında Bulgaristan'ın tüm Balkan devletleri ve Osmanlı İmparatorluğuyla mücadele etmek zorunda kaldığı ve Bulgar ordusunun yenilgiye uğrayarak ateşkes talep ettiği ileri sürülmektedir (AO3 s.148).

Savaşın sonuçlarının değerlendirildiği paragrafta Bükreş Antlaşmasından (Temmuz 1913) söz edilmekte ve bununla topraklarını ve nüfuslarını önemli ölçüde artıran Balkan devletlerinin sınırlarının nihai olarak tespit edildiği ve Yunanistan'ın ise Epir ve Makedonya'dan bazı bölgeleri ve bu arada Girit adasını sınırlarına dahil ettiği ve yüzölçümünü ve nüfusunu iki katına çıkardığı ifade edilmektedir (AO3 s.148).

Türk azınlık ortaokulları için hazırlanmış ders kitabında şu ana kadar gözden geçirdiğimiz diğer kitapların aksine, kısa da olsa Balkan Savaşlarının insani boyutuna da değinilmektedir. Kitaptaki anlatıma göre: "*Balkan Savaşları ve izleyen I. Dünya Savaşı, uluslararası müdahalelere bile neden olacak boyutta yerleşik nüfus üzerinde dayanılması zor eziyet ve sıkıntılara neden oldu. Yeni sınırlar çizildiğinde, pek çok insan göçmen durumuna geldi, tehcire maruz kaldı ya da yaşadığı yeri terk etti.*" Bu bilgilerin yer aldığı paragrafın yanında iki fotoğraf karesine de yer verilmiş. Birinde Selanik'teki Yunan Ortodoks göçmenler görülürken, diğerinde ise Kasım 1912 tarihinde Çerkezköy tren istasyonunda İstanbul'a gitmeye hazırlanan, (kitabın deyişiyle) çok sayıda Müslüman[9] göçmen görülüyor (AO3 s.150).

Kitapta Balkan Savaşlarının Yunan kamuoyu tarafından nasıl karşılandığına da yer verilmiş. Kitaba göre Yunan kamuoyu Balkan Savaşlarını coşkuyla karşıladı ve savaşların geçtiği yerlerde yaşayan Yunan Ortodokslar, Yunan ordusunu kurtarıcı olarak gördüler. Ancak bu insanların büyük bir kısmı sınırlar çizildiğinde yaşadıkları bölgeler Yunan devletinin dışında kalınca hayal kırıklığı yaşadı. Ardından bu insanların bir bölümü yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalırken, diğerleri bulundukları topraklarda azınlık olarak yaşamaya devam ettiler. Kitapta Yunan topraklarına yeni dahil olan bölgelerde Yunanca konuşmayan ya da Hıristiyan olmayan toplulukların da Yunan devletinin bünyesine katıldığından söz edilmektedir. Bu topluluklar, Makedonya ve Epir bölgesinde Müslümanlar, Selanik'te Yahudiler ve yine Makedonya'da Slavomakedonlar olarak somutlaştırılmaktadır. Kitap Slavomakedonları, Makedonya bölgesi içinde yaşayan ve Bulgarcaya çok yakın bir lehçe olan

[9] Türk azınlık ortaokulları için hazırlanan kitapta Yunanistan'ın Azınlığı etnik değil de dini bir azınlık olarak kabul etmesinden dolayı olsa gerek Müslüman Osmanlı tebaası için Türk sözcüğünü kullanmaktan özenle kaçınıldığı görülmektedir.

Slavomakedoncayı konuşan Ortodoks nüfus olarak tanımlamaktadır (AO3 s.184).

İncelediğimiz Türk azınlık ortaokulları 3. sınıf tarih ders kitabı Selanik Yahudileri için de ayrı bir paragraf ayırmış. Kitaba göre 1912 yılında Selanik'te Müslümanlar, Yahudiler, Hıristiyanlar ve daha başka topluluklar yaşamaktaydı.[10] Ancak en kalabalık grubu Sefaradlar olarak bilinen, 1492 yılında İspanya'dan gelen ve Ladino olarak adlandırılan bir dil konuşan Yahudiler oluşturmaktaydı. Kitaba göre bazı Yahudi aileler kentin en zenginlerindendi ve önemli sayıda Yahudi ticaretle meşguldü, ancak Yahudi nüfusun çoğunluğu işçiydi. Selanik Yunan devletine dahil edildikten sonra Yahudi nüfus azınlık olarak muamele gördü. Kitabın iddiasına göre Yunan makamları Yahudilere, Yunanlarla eşit muamele göreceklerine dair teminat vermelerine rağmen, Yahudilerin Yunan devletiyle ilişkileri her zaman olumlu bir seyir izlemedi. (AO3 s.150).

Kitapta Balkan savaşları ünitesin 12 adet görsel malzemeyle desteklendiği görülmektedir. Bunlar arasında yer alan iki haritada Balkan Savaşları (1912-1913) öncesi ve sonrası Osmanlı İmparatorluğu ve Balkan Devletlerinin sınırları gösterilmektedir. Fotoğraflardan birinde I. Balkan Savaşında Bulgar askerleri görülmekte, bir diğer fotoğrafta Beyrut'ta Osmanlı İmparatorluğunun savunulması için cihad lehine gösteri yapan Müslümanlar dikkatimizi çekmektedir (19 Ekim 1912). Bir başka fotoğrafta yaralı bir Osmanlı askerine su veren Bulgar askeri görülmekte, başka bir fotoğrafta ise Yunan ordusunun Midilli'ye gelişi limandan verilen bir kare ile yansıtılmakta (aynı fotoğraf ilkokul 6. sınıf ders kitabında da yer almaktadır), 1916 tarihini taşıyan bir Fransız gravüründe ise Selanik'te yaşayan farklı nüfus grupları görülmektedir (görsel malzemenin tamamı bildiri metninin sonunda resim altı yazıları ile verilmektedir).

Kitapla ilgili bir değerlendirme yapmak gerekirse diğer kitapların aksine toplumsal tarih anlayışının belli ölçüde gözetildiği söylenebilir. Balkan Savaşlarının belki de en önemli sonuçlarından biri kitlesel göçlere neden olmasıdır. Kitapta bu konuya sınırlı da olsa değinilmekte ve savaşın sonunda sınırların değişmesi ile birlikte yaşanan zorunlu göç olayları bir fotoğraf karesi ile de olsa bahse konu edilmektedir. Ayrıca Selanik kentinin çok kültürlü ve farklı etnik unsurlardan oluşan nüfus yapısı da kitaba konu olmakta ve özellikle Yahudiler üzerinde biraz daha fazla durulmaktadır, Türklerden hiç söz edilmemesi önemli bir eksikliktir. Dikkat çeken diğer bir nokta da Balkan Savaşlarının anlatımı sırasında siyasi ya da askeri figürlere hiç yer verilmemiş olmasıdır. Sadece bu üniteyle sınırlı kalmak kaydıyla Türk azınlık ortaokulları için hazırlanan tarih kitabının Balkan Savaşları bölümünde milliyetçi bir söylemden kaçınıldığı söylenebilir.[11]

Lise 3. Sınıf Tarih Ders Kitabı

Son olarak inceleyeceğimiz lise 3. sınıf tarih kitabı "*Yakınçağ ve Günümüz Dünyası Tarihi (1815'ten Günümüze)*" adını[12] taşımaktadır. Kitap 252 sayfadan oluşmaktadır ve Balkan Savaşları, "*19. yüzyıldan 20. yüzyıla (1871-1914)*" başlığını taşıyan II. Ünite içinde 68-73. sayfalar arasında yer almaktadır. Ünitede bir önceki başlıkta "*Güneydoğu Avrupa'da Ulusal Hareketler*" konusuna yer verilmiş (L3, s.63-65). Ayrıca konu ile ilgili kaynak metinler ve görsel malzemeler de ünitede yer almaktadır. Balkan Savaşları öncesi Makedonya bölgesinde yaşanan gelişmelerin lise 3. sınıf tarih kitabına nasıl yansıtıldığının ana hatlarıyla anlatılmasını "*Balkan Savaşları*" kısmının daha iyi anlaşılması için yararlı görmekteyiz.

[10] Kitapta nüfus oranlarıyla ilgili bir bilgi yer almamaktadır.

[11] Kitabın tümü için aynı yargıyı genellememiz doğu olmaz.

[12] I., Koliopoulos, Svolopoulos, K., Chatzivasileiou E., Nimas, Th., Scholinaki-Cheliotou, Ch., "İstoria tou Neoterou kai Sygchronou Kosmou (apo to 1815 eos simera)III Taksi Genikou Lykeiou ke IV. Taksi Esperinou Lykeiou Genikis Paideias" (Atina 2007) http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=8&ep=172&c_id=698 (Erişim tarihi 01.04.2013).

Ders kitabına göre güneydoğu Avrupa halklarının ulusal tarih yazımları (historiografileri) ve bunun yanı sıra bölgedeki gelişmeleri takip eden batılı gözlemciler ve analistler bölge ülkeleri, halkları ve onların tarihsel geçmişi ile ilgili bazı stereotipler yaratmışlardır. "Balkanlar" terimi zaten Emos (Balkan) sıradağlarının adından gelmekle birlikte zamanla istikrarsızlık ve çatışma bölgesi anlamı kazanmıştır. Bölge halkları ise etnik nitelikte taşkınlıklara eğilimi olan ve diğer Avrupa halklarından farklı insanlar olarak kabul edilmektedir.Kitaba göre Yunanların ulusal hareketi diğer Güneydoğu Avrupa halkları için bir model oluşturmuştur. Yunan milli hareketine kıyasla kısa ya da uzun süreli bir gecikmenin ardından bölge halklarının ulusal hareketleri benzer arayışlar temelinde şekillenmiş, tarihsel geçmişlerini yaratmışlar ve geleceğe yönelik ülkülerini ortaya koymuşlar, kimliklerini, "öteki" ve rakiplerini arayıp belirlemişlerdir(L3, s.63).

Kitapta Balkan halklarının ulusal hareketlerine ana hatlarıyla yer verilmiş. Sırpların ilk başta Habsburg İmparatorluğu ile gerek komşu olmaları gerekse orada yaşayan diaspora ile olan bağları sebebiyle ilişkiler kurdukları, Sırbistan'ın yabancı hâkimleri olarak nitelenen Osmanlı Türklerinin ise doğal olarak onların başlıca milli rakipleri olduğu vurgusu yapılmaktadır. Ancak Avusturyalılar da milli rakip olarak değerlendirilmekte, çünkü Habsburg İmparatorluğu bünyesine tüm güney Slavları dahil olduğu için Sırpların onları soydaşları olarak kabul ettikleri ve onları özgürleştirmeyi hedefledikleri iddia edilmektedir (L3, s.63).

Kitaba göre, 1804 yılında meydana gelen ilk isyan hareketinden sonra Sırpların bağımsızlıklarını kazandıkları 1878 Berlin Antlaşmasına kadar etnik emelleri ve talepleri özellikle Osmanlı Türklerine yönelmekteydi. Ardından I.Dünya Savaşına kadar Sırplar özellikle Avusturya aleyhine yönelmişlerdi ve hedefleri Habsburgların tebaası olan Güney Slavlarını kurtarmaktı. Sırbistan'ın bu etnik emelleri onları Avusturya ile çatışmanın eşiğine getirmiş ve 1914 yılı Ağustos ayında I. Dünya Savaşının patlamasına neden olmuştur (L3, s.63).

Kitapta, Bulgarların etnik hareketlerini nispeten gecikmeli olarak geliştirdiklerinden söz edilmekte ve Rusya Panslavistlerinin desteği ile Bulgarların, 1870 yılında Rum Ortodoks Patrikliği'nden ayrı ulusal bir kilisenin yani Bulgar Eksarhlığı'nın Osmanlı sultanı tarafından tanınmasını başardıkları ve gerek Patrikhane ile gerekse Yunanlılar ile ters düştükleri belirtilmektedir. Çünkü Yunan, Slav, Bulgar, Türk, Arnavut ve Yahudilerin yaşadığı, Osmanlı İmparatorluğuna ait olan ve Patrikhanenin ruhani yetki alanına giren ve tarihsel Yunan kentleri kabul edilen Makedonya ve Trakya'daki metropolitlikler üzerinde Bulgar Metropolitlikleri oldukları savıyla Bulgarlar hak iddia etmekteydiler (L3, s.63).

Kitaba göre, Bulgarlar 1878 yılında Rusların Türklere dayattığı Ayastefanos Antlaşması ile hayalini kurdukları ve bugünkü Bulgaristan dışında nerdeyse tüm Yunan Makedonya'sını ve eski Yugoslavya Cumhuriyeti olan Makedonya'yı ve bunların yanı sıra Batı ve Doğu Trakya'yı da içine alan "Büyük Bulgaristan'ı", Berlin Konferansına kadar kısa süreliğine de olsa güvence altına almışlardı (L3, s.65).

Kitapta "Büyük Bulgaristan" ülküsünün bundan böyle doğal olarak Osmanlı Türkleri dışında, Yunanlıları, Sırpları ve Rumenleri de endişelendirdiğinden söz edilmektedir. Çünkü Bulgarlar komşularının uzun süreden beri ata mirası olarak talep ettikleri topraklar üzerinde hak iddia etmekteydiler. Bulgarlar, Sırplar ile iki ülke arasındaki Türk sancaklarının ele geçirilmesi için, Yunanlılar ise Makedonya'yı oluşturan Türk sancaklarının geleceği konusunda çok keskin bir rekabete girişmişlerdi. Bulgarların, Yunanlılar ile olan rekabeti, Bulgarların kendilerine yakın olan Makedonya'nın kent ve köylerindeki okulları, kiliseleri, öğretmenleri ve din adamlarını kontrol altına almaya çalışmalarıyla kendini gösterdi. Kitaba göre, kilise ve okulların gerek Yunanlar gerekse Bulgarlar tarafından kontrolüne yönelik çabaları desteklemek üzere, bir kısmı Yunanlar bir kısmı Bulgarlar tarafından silahlandırılan yerli silahlı çeteler ve bunların yanı sıra Yunanistan'dan ve Bulgaristan'dan gelen silahlı çeteler işin içine girdi (L3, s.65).

Balkan Savaşları öncesi yaşanan bu gelişmeler Yunan tarihçiliğinde "Makedonya Mücadelesi"

(Makedonikos Agonas) olarak adlandırılmaktadır ve kitapta verilen bilgiye göre bu mücadele Bulgar ve Yunan çetelerinin birbirleriyle acımasız bir savaşıydı ancak Türk güçleri ile çatışmaya girmenin kaçınılmaz olduğu durumlarda Türklerle de savaşmaktaydılar (L3, s.66). Kitap, bu mücadele esnasında çok sayıda Yunan ve Bulgar'ın karşılıklı olarak birbirlerini katlettiklerine vurgu yapmaktadır. Yunanistan'ın tüm bölgelerinden çok sayıda gencin Makedonya için savaşmak üzere bölgeye intikal ettiğinden söz edilmektedir. Yunan ulusunun bu büyük davasına destek olmak amacıyla Girit, Mora, Epir, Tesalya ve hatta Kıbrıs'tan, gençlerin bölgeye gönderildiği ifade edilmektedir.[13] Ayrıca Yunan ve Bulgar tarafından bu mücadelede yer alan önemli isimlere de yer verilmektedir. Kitapta, Makedonya'da Bulgar ve Yunanlar arasındaki bu hesaplaşmayı, Osmanlı İmparatorluğunun tüm halklarına siyasi hak ve yükümlülüklerde eşitlik ve eşit vatandaşlık vaat eden 1908 Jön Türk Hareketinin[14] ve 1912 tarihinde patlak veren I. Balkan Savaşının, kısa süreliğine durdurduğuna vurgu yapılmaktadır (L3 s.66).

Kitapta, imparatorluğun daha fazla parçalanmasının önüne geçmek amacıyla, büyük bir gecikmeyle de olsa Osmanlı Türklerinin de milli bir hareket geliştirdiklerinden söz edilmekte ve Türk ulusal hareketinin Avrupalı Büyük Devletlerin müdahalelerine, bölge halklarının Avrupa'daki Türk hâkimiyetine son verme çabalarına ve bunların yanı sıra imparatorluğun düşmanlarına karşı etkili bir şekilde tepki göstermede aciz kaldığı kanıtlanan Sultan'ın iktidarına karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı ileri sürülmektedir (L3, s.67). Ancak yapılan yorumda, imparatorluk halklarına siyasal hak ve yükümlülüklerde ve yasalar önünde eşitlik ve kapsamlı reform programı vaat eden 1908 Jön Türk Hareketinin imparatorluğu Türkleştirmeyi amaçladığı iddia edilmektedir. Bu amacın Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı sırasında (1914-1918) ortaya çıktığı ve ülkedeki Hıristiyanların kovulmasıyla imparatorluğun etnik temizliğe tabi tutulması olarak tezahür ettiği yorumu yapılmaktadır (L3, s.67). İlgili sayfada I. Meşrutiyetin ilanını konu alan oldukça ilgi çekici bir gravüre de yer verilmiştir (bkz. Ekler kısmındaki yer alan görsel malzeme).

[13] Makedonya'da ağırlıklı olarak Yunanlar ve Bulgarlar arasında sürdürüldüğü iddia edilen bu savaşta, kitapta yer alan bilgilere göre Yunan ordusundan Pavlos Melas (1870-1904) adında genç bir subay da görevlendirilmiş ve Yunan çetelerinin başına geçmiştir. Yine kitapta yer alan bilgiye göre çatışmalar sırasında ölümü tüm Yunanistan'ı yasa boğmuştur. Kitap'ta bu subayın yerel kıyafetli resmi de yer almaktadır (L3, s.66). Makedonya mücadelesinin kahramanı olarak gösterilen Pavlos Melas'ın Yunan ordusunda görevli bir subay olması Makedonya bölgesinin Balkan Savaşları öncesinde istikrarsızlaştırılması sürecinde Yunanistan'ın oynadığı rolün bir yerde kanıtı olarak değerlendirilebilir.

[14] Kitapta Jön Türk Hareketi ile ilgili bir kaynak metin yer almakta. Metnin Türkçe çevirisi şöyledir:Jön Türk Hareketi (1908)

"20. yüzyılın ilk on yılının sonuna kadar Osmanlı Devleti'nin parçalanması Yunan dış politikasının başlıca amaçlarından biri olmaktan çıkmıştı. Artık anlaşılmaktaydı ki, bazı durumlarda yoğun Yunan nüfusuna sahip ancak; Yunanistan sınırlarından çok uzak oldukları için Yunanistan'a katılımları olası görülmeyen, Osmanlıların kaybedecekleri toprakları üzerinde Balkan Yarımadasının başka Hıristiyan Devletlerinin hak iddia ettikleri açıkça görülmekteydi. Böylece geleneksel olarak var ola gelmiş irredantizm ideolojisi (Megali İdea) paralelinde yeni bir ideoloji daha ortaya çıktı, bu da Osmanlı İmparatorluğunun yeniden şekillendirilmesi ve yeni temeller üzerine tekrardan yapılandırılması ideolojisiydi ve bunun sonucunda imparatorluk içinde Yunan unsurunun özgürlük, güvenlik ve yasalar önünde eşit muamele koşullarında rahat bir şekilde gelişmesi sağlanacaktı. 1897 Savaşının hemen ardından Yunan çabaları Yunanistan Krallığının içeride yeniden örgütlenmesine ve Osmanlı toprakları içinde yer alan Helenizm güçlerinin takviye edilmesi ve desteklenmesine yöneldi."

"İstanbul Cemiyeti (Organosis Konstandinoupoleos) (1908'den 1912 yılına kadar İstanbul'da Yunanlılar ile Jön Türkler arasında kurulmuş gayrı resmi birlik) başında Athanasios Soulyotis –Nikolaidis olmak üzere yukarıda sözü edilen bu ideolojik farklılaşmanın tam olarak bir ifadesiydi ve imparatorluğun çokuluslu bir federasyona dönüştürülmesi işiyle meşgul oldu, böyle bir federasyonda farklı etnik grupların işbirliği Anadolu'da yaşayan insanların ortak kültürel bağları sayesinde sağlanacaktı."

(Thanos Veremis, "İ İstoria ton Ellinotourkikon Scheseon,1453-2003"[Türk Yunan İlişkileri Tarihi 1453-2003], I. (Atina 2003), s.52- 53).

Lise 3. sınıf tarih kitabında yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi Balkan Savaşlarına altı sayfa ayrılmış (68-72). İlk sayfada yer alan ve ekler kısmında verdiğimiz bir gravür Osmanlı'nın zihinlerde nasıl canlandırıldığının bilincine varmak açısından çok dikkat çekicidir. Gravürün üst kısmında: 5 Ekim 1912 tarihi ve "Balkan devletleri tirana karşı" yazısı yer almaktadır. Yere uzanmış halde, başında sarık ve hilal olan bir ejderha ve etrafında onu öldürmek için silahlarını kaldırmış, her biri bir Balkan devletini temsil eden milli kıyafetleriyle dört asker yer almaktadır.

Kitapta I. Balkan Savaşının anlatıldığı ilk bölümde[15], 1912 yılı Ekim ayında aralarında ikili anlaşmalarla ittifak kurmuş olan Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan'ın, hak iddia ettikleri imparatorluğun Avrupa'da geriye kalan topraklarını kurtarmak için Osmanlı İmparatorluğuna karşı savaş açtıklarından ve bunun 1913 yılı yazında Avrupa'daki Türk hâkimiyetine son veren ve Güncydoğu Avrupa'daki siyasi haritayı kökten değiştiren Bükreş Antlaşması ile son bulacak olan birbirini izleyen iki Balkan Savaşından ilki olduğu ifadesi yer almaktadır (L3 s.68).

Kitaba göre savaşı (25 Eylül/8 Ekim 1912 tarihinde) Karadağ başlattı çünkü kendi lehine yapılmasını istediği sınır düzenlemesi Bab-ı Âli tarafından kabul edilmemişti. Birkaç gün sonra Türkiye'nin Trakya'ya asker yığması ve ilan ettiği seferberliğe cevaben Bulgaristan savaşa dâhil oldu. 30 Eylül/13 Ekim 1912 tarihinde Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan Büyükelçileri resmi olarak Osmanlı Hükümetinden İmparatorluğun Avrupa'daki topraklarında reformlara girişmesini talep ettiler. Kitapta yer alan yoruma göre bu talep aslında bir ültimatomdu ve Bab-ı Âli'nin bunu kabul etmesi mümkün değildi.

Kitapta Balkanlardaki gelişmeler karşısında Avrupa'nın büyük devletlerinin tutumuna da yer verilmiş ve dört Balkan ülkesinin Osmanlı İmparatorluğuna karşı güç birliği yapması ve çok kısa süre içinde art arda zaferler kazanmasının onlar açısından beklenmeyen bir gelişme olduğu ve ortaya çıkan sonuç karşısında Avrupalı Güçlü Devletlerin hayrete düştükleri iddia edilmektedir (L3 s.68).

[15] Kitapta, kaynak metin olarak 1.Balkan Savaşında görev almış bir Yunan askerin cepheden yazdığı, aşağıda çevirisi yer alan bir mektuba yer verilmiş:

Cepheden Mektup

Armenohorion, [Not:Florina'ya bağlı Ermenköy]16/ (29) Kasım 1912

Sevgili anneciğim ve kardeşlerim,

[...] Anlaşılan ateşkes ya da barış için görüşmeler yapılmaktadır, ancak bizim hiçbir şeyden haberimiz yok, çünkü elimize gazete geçmiyor [...]

Biz yürümeye ve savaşmaya artık alıştık, karla birlikte başlayan ve çok keskin bir hal alan soğuktan olabildiğince korunmaya çalışıyoruz. Bu sizi endişelendirmesin, çünkü yeterince giysim var artık, sadece Atina'dan aldıklarım değil buradan ve başka yerden aldıklarım da dâhil. İki adet fanila (iç çamaşırı), iki kalın korse, iki külot, iki çift çorap giyiyorum. Hepsi yünlü, ayrıca üç adet paltom var. Köylerde mola verdiğimizde güçlü ateşimiz de var. Beslenme biraz düzensiz, kısa süre öncesine kadar alkolden de yoksunduk. Ancak birkaç gün önce levazım konyak ve rom vermeye başladı ve bunların yanı sıra fanila da vermeye başladılar ve böylece iyi giyiniyoruz. Tanrı'ya şükür ateşli hastalıklarımız geçti ancak endişe verici bir düzeyde bit baş gösterdi. Çünkü sık sık elbiselerimizi değiştirme imkânından yoksunuz ve kirli elbiselerimizi yıkayamıyoruz. Tekrar sizlere üzülmemenizi söylüyorum çünkü eğer kötülük bununla sınırlı kalırsa geçecektir. Öğrendiğimize göre Atina'da büyük bir pahalılık hüküm sürmekteymiş. Ailemizin ekonomik sıkıntısını tahmin ediyorum. Umuyorum ki geri döndüğümde biraz rahatlamamız için az miktarda da olsa tasarruflarım olacak. [...] Tek kötü olan ayakkabılarımın tamamen yıpranıp deforme olması, bu nedenle şimdi çizme giyiyorum. Ve bunlar da yıpranacaklar ve yenilerini almak için herhangi bir şehre gidecek miyiz bilmiyorum. Tüm akrabalara ve arkadaşlara selamlarımı iletiyorum ve teselli olmam için bana yazmalarını söyleyin.

Sizleri öpüyorum, D.K Daras "

(Not: Dimitrios Daras cephenin birinci hattında altıncı Efzun Tümeninin sekizinci taburunun üçüncü bölüğünde asteğmen olarak savaştı. Hukuk okudu ve Küçük Asya (Anadolu) seferi sırasında askeri yargının başında görev yaptı.)

Triha, L.,"İmerologia ke Grammata apo to Metopo, Valkanikoi Polemoi 1912-1913"(Cepheden Günlükler ve Mektuplar, Balkan Savaşları 1912-1913)", (Atina 1993).

Balkanlı müttefiklerin etkili zaferler elde etmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarının tamamına yakınını ele geçirmeleri ya da kitabın deyişiyle kurtarmaları, Bab-ı Âli'nin sözü edilen dört Balkan ülkesine karşı eskiden beri küçümseyici bir tavır içinde olmasına ve Büyük Devletlerin ortak hareket edip zamanında müdahale etme konusunda zafiyet göstermelerine bağlanmaktadır. Yine kitabın iddiasına göre savaşın ardından ortaya çıkan durum karşısında o zamana kadar geçerli olan statüko çok ani bir şekilde değişti ve savaş öncesi toprak rejimine geri dönülmesinden artık söz edilmesi mümkün değildi ve 17/30 Mayıs 1913 tarihinde Londra'da barış antlaşması imzalandı. Antlaşma hükümleri diğer ders kitaplarında sözü edildiği çerçevede burada da yinelenmektedir. İlave olarak burada antlaşmada müttefiklerin elde ettikleri toprakların paylaşımı konusunda ve bu arada İtalya'nın Türklere karşı zaferle sonuçlanan kendi savaşları sonunda (1911-1912) ele geçirdiği ve o tarihte kısa süreliğine elde tutacağını söylediği Oniki Adaların geleceği ile ilgili bir düzenleme bulunmadığı vurgusu yapılmaktadır (L3 s.69).

Kitapta yer alan anlatıma göre Sırbistan ve Bulgaristan savaş öncesi 28 Şubat/13 Mart 1912 tarihinde imzaladıkları ittifak antlaşmasıyla Yunanistan'ı her türlü düzenlemenin dışında bıraktılar ve Yunan ordusunun savaş kabiliyeti ve imkânlarına yönelik küçümseyici bir yaklaşım içinde oldular. Onlar Yunanistan'ın çabalarının Epir bölgesiyle sınırlı kalacağı beklentisi içindeydiler. Ancak anlaşılan Yunan ordusunun Makedonya'da hızlı ilerleyişi gerek Bulgarlar gerekse Sırplar için bir sürpriz olmuştu. Kitapta, Bulgaristan'ın Selanik'in kaderiyle ilgili olarak özellikle endişeye kapıldığı, Yunan ordusunun başkumandanı ve Yunan tahtının veliahdı Konstantin'in, Venizelos'un teşviki üzerine çok hızlı bir şekilde Selanik'e doğru ilerleyerek oraya çok güçlü bir askeri kuvvetle ulaştığı ve Türk kumandan Hasan Tahsin Paşa'dan 27/ Ekim/9 Kasım 1912 tarihinde kentin teslim edilmesini talep ettiği ve Hasan Tahsin Paşa'nın da kenti Yunanlı kuşatmacılara teslim ettiği ve kısa süre sonra da kalabalık Bulgar askeri gücünün de gelip kentin Bulgarlara da teslim edilmesini istediği Hasan Tahsin Paşa'nın da Selanik'in hali hazırda el değiştirdiğini onlara söylediği ifade edilmektedir. Kitapta Türkler'in yeni yenilgilerin ardından 22 Şubat/ 7 Mart 1912 tarihinde Yanya'yı Yunanlara, Edirne'yi Bulgarlara ve Nisan ayında ise İşkodra'yı Sırplara teslim ettikleri ileri sürülmektedir (L3, s.69-70). Bu anlatımla Yanya, Edirne ve İşkodra kentlerinin de tıpkı Selanik gibi savunulmaksızın teslim edildiği izlenimi verilmektedir.

Bulgaristan'ın 28 Şubat /13 Mart 1912 tarihinde Sırbistan ile imzalamış olduğu anlaşma uyarınca kendisine ait olduğunu düşündüğü toprak miktarının azaltılmasını hiçbir şekilde konuşmaya yanaşmaması ve Sırplar ile Yunanlılar aleyhinde tahriklere girişmesi üzerine, Yunan ve Sırp hükümetlerinin gayri resmi temaslar yürüttükleri ve bu temasların 18 Mayıs /1 Haziran tarihinde Yunan- Sırp ittifakına yol açtığı ve ardından dostluk ve savunma ittifak anlaşması akdedildiği ifade edilmektedir (L3, s.69-73). Antlaşma hükümlerine ilişkin atıfta iki ülkenin elde ettikleri toprakları kesin olarak muhafaza etme konusunda karşılıklı garantiler verdikleri ve taraflardan birisinin üçüncü bir ülkenin saldırısına uğraması durumunda karşılıklı olarak yardımda bulunmayı üstlendiği ve ayrıca saldırgan ülke ile ayrı barış antlaşması imzalamamayı ve sadece ortak barış antlaşması imzalamayı taahhüt ettikleri ve bu Sırp -Yunan antlaşmasının on yıl süreli olduğu ve gizli tutulduğu belirtilmektedir.

II. Balkan Savaşı ile ilgili anlatım daha önce incelediğimiz ders kitapları ile büyük ölçüde örtüştüğü için bu bölüm üzerinde durulmayacaktır. Ünitede Yunan ordusunun Balkan Savaşlarındaki başlıca zaferlerinin tarihleriyle sıralandığı bir listeye de yer verilmiştir (L3, s.71).

Lise 3. sınıf tarih kitabında Balkan Savaşları bölümünde beş adet görsel malzemeye yer verildiği görülmektedir. Osmanlı'yı can çekişen bir ejderha gibi gösteren gravüre yukarıda değinmiştik. Bunun dışında diğer kitaplarda da kullanılmış olan Elli (İmroz ya da Seddülbahir) Deniz Muharebesine ait bir resim, Selanik'in Hasan Tahsin Paşa tarafından Yunan başkumandanı veliaht Konstantin'e teslim edilmesini gösteren bir gravür, Yunan Başbakanı Venizelos ile Konstantin'i Hacı-Beylik mevkiinde bulunan Yunan karargahında bir masa başında gösteren bir resim, savaşların ardından Bükreş

Antlaşmasıyla (28 Temmuz/10 Ağustos 1913) çizilen yeni sınırları gösteren bir Balkan haritası yer almaktadır.

Sonuç

Yunanistan'da ilk-orta ve liselerde okutulan tarih ders kitaplarında Balkan Savaşlarının nasıl ele alındığını gözden geçirmeye çalıştık. Çalışmamız esnasında güncel tarih ders kitapları incelendi. Biz karşılaştırmalı bir çalışma yapmadığımız için kitaplardaki olay anlatımlarının tarihsel gerçekliği ne ölçüde yansıttığını tam olarak irdelemek amacımız olmamıştır. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Balkan Savaşlarının ağırlıklı olarak Yunanistan ve Yunanların bakış açısıyla ele alındığını söyleyebiliriz. Diğer Balkan ülkelerinden ne Sırbistan ne de Bulgaristan'dan tarihi şahsiyetlere yer verilmediği, Osmanlı İmparatorluğundan ise Selanik'i Yunanlara teslim eden Hasan Tahsin Paşanın dışında başka bir devlet adamının adından söz edilmediğine tanık olduk. Savaşlar yalın bir dille ve ayrıntıya girmeden anlatılmış, Yunan ordusunun zaferleri ve Osmanlı ordusunun yenilgileri anlatılırken savaşların el değiştiren kentlerde ve bölgelerde yaşayan ahali üzerindeki olumsuz etkisi, tehcir olayları, yerlerini ve yurtlarını terke zorlanan insanların dramı, sınırlı da olsa Türk azınlık ortaokulları 3. sınıf için hazırlanmış olan ders kitabı dışında diğer kitaplarda ele alınmamıştır. Selanik kentinin çok kültürlü ve çok milliyetli kozmopolit yapısından ve kentteki Yahudi unsurdan sadece sözünü ettiğimiz Türk azınlık ortaokulları ders kitabında bahsedilmektedir. Kitaplarda Yunan donanmasının Ege Denizindeki başarılarına özel olarak vurgu yapılmış. Bilinçli ya da bilinçsiz Osmanlı İmparatorluğu kavramı yanında Türkiye kavramı da birlikte kullanılmış. Metinlerde Türkleri aşağılayan ya da kötüleyen ifadelerin kullanıldığına tanık olmadık ancak kullanılan görsel malzemelerde çok özenli davranılmadığını söyleyebiliriz, Osmanlı İmparatorluğunu can çekişen başında sarık olan bir ejderhaya benzeten gravür özellikle dikkat çekicidir. Tarihi olayların anlatımında yüzeysel bir yaklaşım ve metin düzleminde yapay bir tarafsızlık gözlenmektedir. İncelediğimiz kitaplar içinde ilkokul 6. sınıf ders kitabında yer alan kral I. Yeorgios'un halka mesajı dönemin ruhunu yansıttığı için Osmanlı İmparatorluğu ve genel olarak Türkler için oldukça rahatsız edici bir üslupla kaleme alınmıştır. Kral burada Türk boyunduruğu altındaki Hıristiyanlardan, esaretten, insan haklarını güvence altına alma girişiminden ve medeniyetin haklılığı tartışılmaz mücadelesinden söz ederek savaşın haklılığını gerekçelendirmeye çalışıyor. Ancak savaş patlak verdiğinde medeniyeti temsil ettiği iddiasındaki güçlerin sivil halka yaşattıkları Yunan kralının dillendirdiği söylemin hamasetten ileri gitmediğini göstermiştir. Kitaplardaki anlatımları görsel malzemelerin büyük ölçüde desteklediği düşüncesinde olduğumuz için ders materyallerindeki resim, fotoğraf, harita ve gravürlere bildirimiz ekinde yer verdik. Yunan eğitim sistemi içinde öğrenci olduğumuz 80'li yıllardaki tarih ders kitaplarına nazaran tamamı yenilenmiş olan tarih alanındaki eğitim materyallerinin düşmanca ifadelerden büyük ölçüde arındırılmış olduğunu belli bir ihtiyatlılıkla söyleyebiliriz.

EKLER

İlkokul 6. sınıf tarih ders kitabında Balkan Savaşları ünitesinde yer alan görsel malzeme

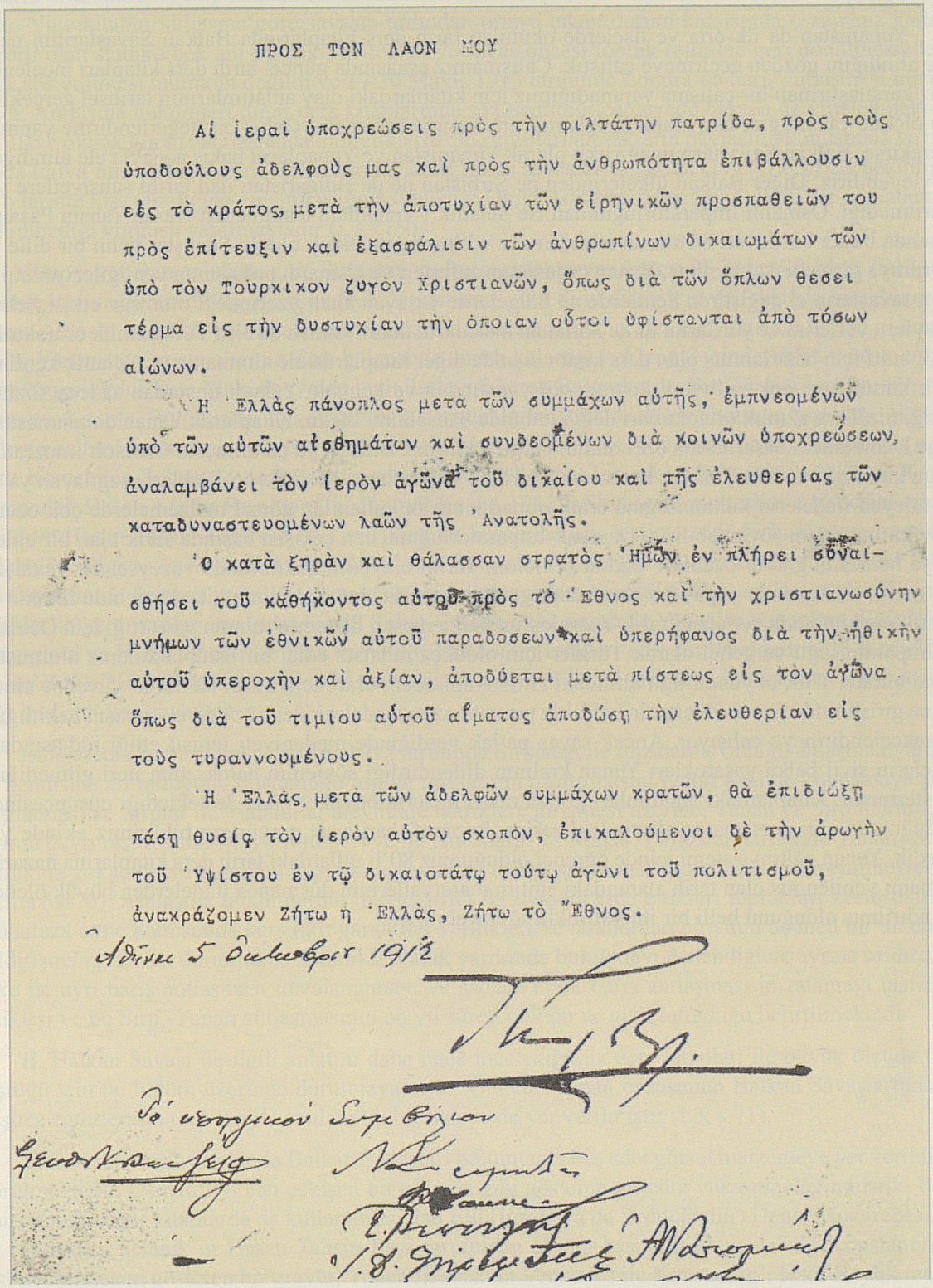

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΜΟΥ

Αἱ ἱεραὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν φιλτάτην πατρίδα, πρὸς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς μας καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸ κράτος, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν εἰρηνικῶν προσπαθειῶν του πρὸς ἐπίτευξιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ὑπὸ τὸν Τουρκικον ζυγὸν Χριστιανῶν, ὅπως διὰ τῶν ὅπλων θέσει τέρμα εἰς τὴν δυστυχίαν τὴν ὁποιαν οὗτοι ὑφίστανται ἀπὸ τόσων αἰώνων.

Ἡ Ἑλλὰς πάνοπλος μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῆς, ἐμπνεομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ συνδεομένων διὰ κοινῶν ὑποχρεώσεων, ἀναλαμβάνει τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν καταδυναστευομένων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατὸς Ἡμῶν ἐν πλήρει σθένει αἰσθήσει τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν χριστιανωσύνην μνήμων τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ παραδόσεων καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ὑπεροχὴν καὶ ἀξίαν, ἀποδύεται μετὰ πίστεως εἰς τὸν ἀγῶνα ὅπως διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς τυραννουμένους.

Ἡ Ἑλλὰς, μετὰ τῶν ἀδελφῶν συμμάχων κρατῶν, θὰ ἐπιδιώξῃ πάσῃ θυσίᾳ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἐπικαλούμενοι δὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ὑψίστου ἐν τῷ δικαιοτάτῳ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ πολιτισμοῦ, ἀνακράζομεν Ζήτω ἡ Ἑλλὰς, Ζήτω τὸ Ἔθνος.

Ἀθῆναι 5 Ὀκτωβρίου 1912

Yunan kralı I. Yeorgios'un halka mesajı ve Osmanlı İmpartorluğuna savaş ilanı (İ6, s.186)

Balkan Savaşlarındaki askeri harekatlar. Kırmız çizgi ile Yunan ordusunun ilerleyişi, mavi çizgi ile Yunan donanmasının çıkarma harekatları görülmektedir (İ6 s.186).

1

ΣΚΡΙΠ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΗΕΛΛΑΣ ΕΚΗΡΥΞΕ ΧΘΕΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

ΑΔΕΛΦΙΚΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΕΙΝΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝ

Ο ΣΤΟΛΟΣ ΜΑΣ ΑΙΡΩΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΝΙΚΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΝ

ΝΥΚΤΕΡΙΝΑΙ ΔΙΑΤΑΓΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ-ΔΟΞΑ ΚΑΙ ΤΙΜΗ ΕΙΣ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ

ΔΙΑΤΑΓΑΙ

Yunan Skrip gazetesinin manşetinden I.Balkan Savaşının ilanı (İ6, s.188)

2

Hasan Tahsin Paşa Selanik'in teslimi protokolünü imzalarken (Suluboya resim, Selanik Belediyesi Resim Galerisi Koleksiyonundan) (İ6, s.188).

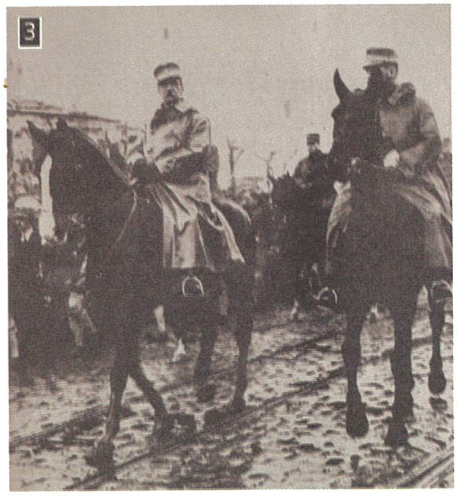
3

Yunan kralı I. Yeorgios ve veliaht Konstantin'in Selanik'e girişi
(Atina Gennadeios Kütüphanesi İ6, s.189)

Balkan Savaşlarının hemen ardından Yunanistan ve Balkanlar (İ6, s.189)

Selanik'te bir hastane odası 1912 (Ulusal Tarih Müzesi) (İ6, s.189)

Yanya kuşatmasından bir görünüm Emin Ağa Hanı mevkii (İ6, s.189)

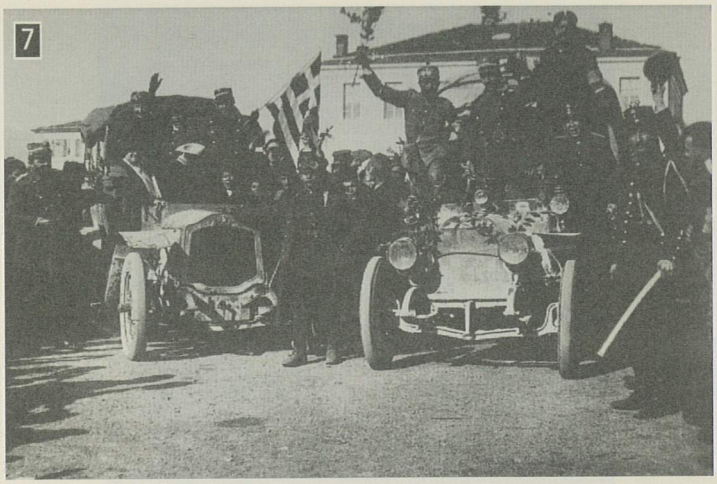

Yunan askeri araçlarının Yanya'ya girişi (İ6 s.189)

Ortaokul 3. sınıf tarih ders kitabında balkan savaşları ünitesinde yer alan görsel malzeme

Balkan Savaşlarında Yunan süvarisi (DO3, s.85)

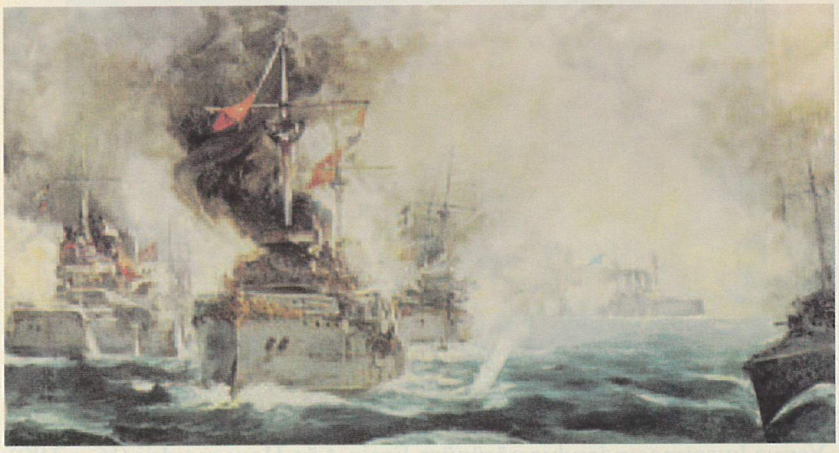

V. Hatzis'e ait bir resim: Elli deniz muharebesi 3 Aralık 1912 (DO3, s.86)

Türk azınlık ortaokulları 3. sınıf tarih ders kitabında Balkan Savaşları ünitesinde yer alan görsel malzeme

ΕΜΠΡΟΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Η ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

ΠΟΙΑΙ ΗΛΙΚΙΑΙ ΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΑ ΟΠΛΑ

Balkan Savaşları arifesinde seferlik emrinin duyuran Yunan Embros gazetesinin 18 Eylül 1912 tarihli manşeti (AO3, s.148)

Kendilerini İstanbul'a götürecek olan trenlere binmeye çalışan Müslümanlarla dolu Çerkezköy tren istasyonu (Doğu Trakya) Kasım 1912 (AO3, s.150)

I.Balkan Savaşında Bulgar askerleri (AO3, s.148)

Osmanlı İmparatorluğunun savunulması için Beyrut'ta cihat lehine gösteri yapan Müslümanlar (19 Ekim 1912) (AO3, s.149)

II. Balkan Savaşında yaralı Osmanlı askerine su veren Bulgar askeri (AO3, s.149)

Yunan ordu birliklerinin Midilli'ye gelişi. Resim altı yazıda Osmanlı İmparatorluğuna denizde karşı koyabilecek donanması olan tek Balkan ülkesinin Yunanistan olduğu ifade edilmektedir.

Selanik'te Yunan (Rum) Ortodoks göçmenler (AO3, s.150)

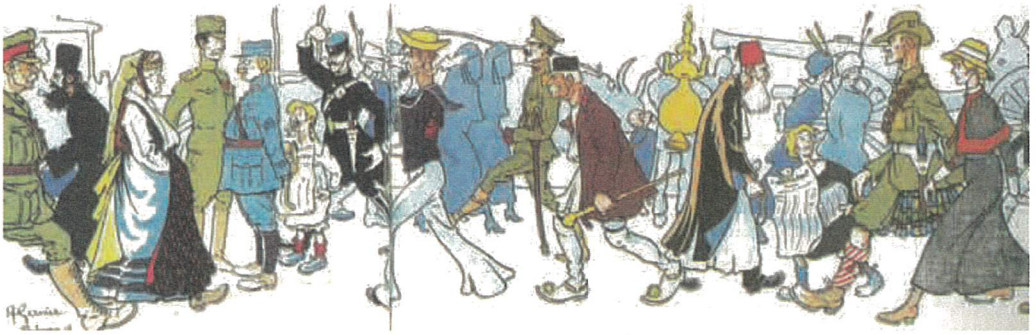

Selanik'te yaşayan farklı etnik kökenden toplulukları gösteren bir Fransız gravürü 1916 (AO3, s.150)

Lise 3. Sınıf tarih ders kitabında Balkan Savaşları ünitesinde yer alan görsel mazleme

I.Meşrutiyetin (1908 Türk Anayasasının) ilanını gösteren alegorik bir gravür. (Atina Tarih Müzesi) Resim altı yazıda Jön Türklerle ilgili bir not yer almaktadır (L3, s.67).

Balkan Savaşları dönemine ait bir gravür. Resim altı yazıda: Balkan ulusları Bulgarlar, Yunanlar, Sırplar ve Karadağlılar I.Balkan Savaşında Osmanlı İmparatorluğuna karşı birleştiler ve önemli zaferler elde ettiler, yazmaktadır (Yunanistan Tarih ve Etnoloji Derneği Koleksiyonundan) (L3, s.68)

Selanik'in Hasan Tahsin Paşa tarafından Yunan ordusu başkumandanı veliaht Konstantin'e teslim edilişini gösteren bir gravür (27 Ekim 1912)
(Yunanistan Tarih ve Etnoloji Derneği Koleksiyonundan) (L3, s.70)

Balkan Savaşlarından sonra Balkan devletlerini gösteren harita (L3, s.71)
Yunanistan'ın Türkiye aleyhine toprak kazanımları
Sırbistan'ın Türkiye aleyhine toprak kazanımları
Karadağ'ın Türkiye aleyhine toprak kazanımları
Bulgaristan'ın Türkiye aleyhine toprak kazanımları
Romanya'nın Bulgaristan aleyhine toprak kazanımları
Arnavutluk (yeni devlet)
İtalyan işgali altındaki adalar
(Harita'da Osmanlı İmparatorluğu'na kalan topraklar yani Anadolu, Küçük Asya olarak yazılmıştır).

KAYNAKÇA

Avdela, E., Vasileiadou D., Petridis T., " *Neoteri kai Sychroni İstoria, III. Gymnasiou"* (Atina 2008), http://museduc.gr/docs/Istoria/C/145-162_C_GYM_KEF_08.pdf (Erişim, 05.04.2013).

Koliopoulos, I., Svolopoulos, K., Chatzivasileiou E., Nimas, Th., Scholinaki-Cheliotou, Ch., *"İstoria tou Neoterou kai Sygchronou Kosmou (apo to 1815 eos simera)"* (Atina 2007) http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=8&ep=172&c_id=698 (Erişim tarihi 01.04.2013).

Koliopoulos, I.,Mihailidis, I., Kallianiotis, A., Minaogou, "İ., İstoria VI. Dimotikou, İstoria Neoterou kai Sygchronou Kosmou" (Atina 2012)http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/ ?course= DSDIM-F114&id=2449 (Erişim, 10. 03. 2013).

Louvi, E., Ksirafas D. Hr., *"Neoteri kai Sygchroni İstoria, III. Gymnasiou"* (Atina 2008), http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/istoria_c/math/s_1-94.pdf (Erişim, 15.03.2013).

Thanos Veremis, "İ İstoria ton Ellinotourkikon Scheseon, *1453-2003*"(Türk Yunan İlişkileri Tarihi 1453-2003), I. (Atina 2003).

Triha, L., "İmerologia ke Grammata apo to Metopo, Valkanikoi Polemoi 1912-1913"(Cepheden Günlükler ve Mektuplar, Balkan Savaşları 1912-1913)", (Atina 1993).